

[Første næstformand.]

meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om udflytning af statsinstitutioner m. v.

De af folketinget valgte statsrevisorer har afgivet beretning angående udgiftsudviklingen på statens personalekonti i årene 1961-62 til 1969-70. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Herved tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om forskningsråd og Planlægningsrådet for Forskningen.

Lov nr. 206 af 31. maj 1968 om forskningsråd indebar en væsentlig nyordning på forsknings- og fondsbevillingernes område, og man søgte ved loven at styrke samarbejdet mellem aktivt arbejdende forskere, administration og bevilgende myndigheder. De 5 forskningsråd og Forskningsrådenes Centraludvalg overtog opgaver, der hidtil var varetaget af Statens almindelige Videnskabsfond og visse kommissioner under Statens teknisk-videnskabelige Fond, men fik herudover et længe savnet officielt mandat til at virke som rådgivende instans for administrative og bevilgende myndigheder og til at tage selvstændigt initiativ. Ved samling af disse beføjelser ville man sikre en samordning af forskningsvirksomheden inden for hvert råds område, således at man herved kunne give den nødvendige baggrund for en vurdering af, hvorledes og i hvilket omfang den offentlige forskning og den offentlige støtte til privat forskning burde sættes ind, også under hensyn til behovet hos forskningens brugere.

Forud herfor havde man med virkning fra 1. oktober 1965 etableret Forskningsens Fællesudvalg (FFU), hvis hovedopgave har været at rådgive regering og folketing i forskningsanliggender ud fra almene synspunkter. Oprettelsen skete efter indstilling

fra universitetsadministrationsudvalget af 1962, der i sin første betænkning fra august 1964 pegede på behovet for et organ, der dels kunne sikre den mest hensigtsmæssige udnyttelse af de til forskningsformål afsatte midler, dels kunne afgive indstilling om størrelsen af og vækstraten for de samlede årlige statsbevillinger til forskning efter overvejelser af forskningens behov set under en helhedssynsvinkel.

Under hensyn til, at man med 1968-loven så væsentligt ændrede organisationsstrukturen for dansk forskning, anså man det for nødvendigt, at der i loven blev indsat en bestemmelse, hvorefter forslag om revision af loven skulle fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1971-72. En lignende bestemmelse er indeholdt i loven om Rask-Ørsted Fondet.

Det er min opfattelse, at den i 1968 etablerede struktur stort set har fungeret tilfredsstillende, og at de forventninger, man dengang stillede til rådernes virksomhed, under de givne vilkår i alt væsentligt er indfriet. Det er på den anden side helt naturligt, at en 3-årig indkøringsperiode har virket inspirerende for tanker om yderligere effektivisering af organisationsstrukturen og har bragt afklaring med hensyn til nogle af de tvivlsspørgsmål, der opstod i forbindelse med behandlingen af forslaget til 1968-loven.

Det nu foreliggende lovforslag, om hvis tilblivelseshistorie jeg tillader mig at henviser til bemærkningerne, er et resultat af meget grundige overvejelser og betegner endnu et skridt i retning af den koncentration, der er så afgørende for en aktivisering, en bedre koordination og en samlet vurdering af den danske forskningsindsats. De væsentligste ændringer ligger i forslaget om oprettelse af et Planlægningsråd for Forskningen og om integration af Rask-Ørsted Fondets virksomhed med det af loven omfattede område.

Planlægningsrådet for Forskningen, der dels skal fortsætte FFUs virksomhed, dels til en vis grad skal overtage de til Forsk-

[Undervisningsministeren.]

ningsrådenes Centraludvalg henlagte opgaver, vil ved sin sammensætning udgøre en funktionel enhed, som kan sikre en bedre kommunikation mellem det forskningspolitiske organ og de enkelte råd, hvis opgaver og funktion i øvrigt ikke berøres af de foreslåede ændringer. Det er forudsat, at repræsentanter for rådene fortsætter de koordineringsbestrebelselser af mere teknisk karakter som hidtil har været varetaget af centraludvalget, og som det ikke vil være rimeligt at belaste planlægningsrådet med.

I bemærkningerne til forslaget § 4 er omtalt de overvejelser, der vil ligge til grund for udpegelsen af de „personlige“ medlemmer, som vil komme til at udgøre en overvægt i forhold til repræsentanter for rådene m. fl. Netop ved at beskikke dem i deres personlige egenskab fremfor at lægge sig fast på, at de skal repræsentere bestemte interessegrupper, opnår man at gøre planlægningsrådet til det forskningspolitiske kraftcenterum, som man fra så mange sider har efterlyst, senest i betænkningen fra socialdemokratiets forskningsudvalg. Næppe nogen vil bestride, at der foreligger et udtalt behov for tilvejebringelsen af et bedre beslutningsgrundlag på disse ofte komplicerede områder, hvor beslutningerne hidtil i vidt omfang har måttet træffes delt og stykkevis og uden mulighed for et tilstrækkeligt, samlet overblik.

Finansielt og personelt fordeler den danske forskningsindsats sig stort set med en tredjedel på de højere uddannelsesinstitutioner, en tredjedel på offentlige og private forskningsinstitutioner og en tredjedel på erhvervslivets forskning. FFU har i sine forskningspolitiske betragtninger foreslået, at forskningsrådene får mulighed for at overtage en stigende del af forskningsfinansieringen, også ved de højere uddannelsesinstitutioner.

Man må i de kommende år imødesee en udvikling, der giver forskningsrådene og planlægningsrådet en mere central placering i den samfundsmæssige styring af forskningen, herunder øget indflydelse på institutionsforskningen, således at bevillinger hertil i højere grad kanaliseres gennem forskningsrådene i form af projektorienterede bevillinger. Ved forskningsrådenes repræsentation i planlægningsrådet er dette sikret fornøden

indsigt og sagkundskab til at kunne vurdere balancen mellem forskningsrådenes bevillinger og bevillingerne uden for forskningsrådene. Det er naturligvis ikke hermed tænkt, at den enkelte forsker eller det enkelte forskningsråd skal styres eller dirigeres centralt. Tværtimod forudsættes det, at der kan gennemføres en vidtstrakt selvstyring, når den grovere fordeling af midlerne er foretaget.

Der stilles således store forventninger til det nye råd, vel ikke mindst fra folketinget, hvis forskningsudvalg forhåbentlig vil kunne få det fornødne arbejdsgrundlag med hensyn til at fremme en omhyggelig samfundsmæssig udnyttelse og prioritering af forskningen gennem rådets alternative indstillinger og gennem det samarbejde, som jeg forudsætter vil blive fortsat i det såkaldte kontaktudvalg.

Allerede under behandlingen af forslaget til den gældende lov om forskningsråd blev det fra flere sider foreslået, at Rask-Ørsted Fondets virksomhed blev inddraget under lovens område. Man veg imidlertid tilbage herfor for derved at give de 5 nye forskningsråd og Forskningssekretariatet lejlighed til at etablere sig. De indhøstede erfaringer vedrørende arbejdsopgavernes fordeling på henholdsvis fondet og forskningsrådene har bekræftet formodningen om, at fondets opgaver uden større vanskeligheder og med fordel vil kunne varetages af forskningsrådene. Det er derfor helt i overensstemmelse med det foreliggende forslags grundlæggende idé om yderligere forenkling af administrationen, at man i § 7 har foreslået loven om Rask-Ørsted Fondet ophævet, således at fondets opgaver og hidtidige bevillinger overtages af rådene, hvis sammensætning vil blive fastlagt under hensyntagen til disse nye opgaver.

Rask-Ørsted Fondets forretningsudvalg har i en skrivelse af 23. september 1971 (bilag 2 til lovforslaget) redegjort for fondets hidtidige virke og for baggrunden for, at man ikke finder en ophævelse hensigtsmæssig. Lad mig på denne baggrund stærkt understrege, at der ikke i forslaget om ophævelsen ligger nogen form for kritik af fondets hidtidige virke. Der er gennem dette i årenes løb ydet en særdeles fortjenstfuld og for forskningen uvurderlig indsats. Jeg nærer imidlertid ingen tvivl om, at såvel sag-

[Undervisningsministeren.]

lige som administrative hensyn i dagens situation taler for en sammenlægning, hvorved man vil få mulighed for en mere ensartet behandling af ansøgninger i forbindelse med dansk deltagelse i international forskning og for en prioritering ud fra en helhedsvurdering, bl. a. af balancen mellem den nationale og den internationale aktivitet inden for det enkelte råde område.

Umiddelbart kunne det forekomme naturligt at foretage endnu et skridt i retning af forenkling og koncentration af organisationsstrukturen for dansk forskning ved også at inddrage Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd (DTVF) og Statens teknisk-videnskabelige Fond (STVF) under loven, således at hele den offentlige og offentligt støttede forskning blev samlet under ét. Tanken blev rejst allerede under forberedelserne til 1968-loven, og jeg skal ikke lægge skjul på, at der under forberedelsen af det nu foreliggende lovforslag er fremkommet forslag om en sådan integration, således bl. a. i den førnævnte betænkning fra socialdemokratiets forskningsudvalg.

Når der alligevel ikke er stillet forslag om en integration af det teknisk-videnskabelige område, hænger det først og fremmest sammen med, at man allerede fra anden side er i færd med overvejelser, som vil kunne få afgørende betydning for området. I handelsministeriets udvalg vedrørende teknologisk servicevirksomhed, der har til opgave at udarbejde forslag til nye fælles bestemmelser om statens forhold til en række institutioner, der yder teknologisk bistand til erhvervslivet, beskæftiger man sig med forskellige institutter m. v., der modtager støtte fra handelsministeriet, og med en række andre institutter, der støttes af DTVF, navnlig erhvervsforskningsinstitutter under Akademiet for de tekniske Videnskaber. Det er hensigten at søge disse forhold bragt ind under hensigtsmæssige fælles tilskudsrammer.

Dette udvalgsarbejde forekommer at være så afgørende for DTVFs virksomhed, at det vil være urigtigt at foretage noget skridt på det teknisk-videnskabelige område, der foregriber en eventuel anden og mere hensigtsmæssig udvikling. Ved en integration af DTVF med de øvrige forskningsråd

ville man i realiteten afskære udvalget fra at stille forslag om DTVFs organisationsmæssige status.

Det er på den anden side klart, at den helhedsplanlægning, der skal foretages af planlægningsrådet, også må omfatte det teknisk-videnskabelige område, herunder dets budgetter. DTVF og STVF vil ved deres repræsentation i planlægningsrådet kunne øve indflydelse for områdets vedkommende under overvejelserne i forbindelse med denne planlægning, som også vil forudsætte et snævert samarbejde mellem Forskningssekretariatet og sekretariatet for DTVF og STVF.

Det er i bemærkningerne til lovforslaget fremhævet, at det ikke i sig selv vil medføre udgifter ud over de midler, der i forvejen er afsat til offentlig og offentligt støttet forskning i de kommende år, herunder de midler, der har været reserveret til Rask-Ørsted Fondet. Som det fremgår af FFUs indstilling (bilag 1 til forslaget) har forskningsrådene ikke inden for de hidtidige økonomiske rammer været i stand til i ønskeligt omfang at tage initiativer. Hvis rådene skal kunne løse deres opgaver tilfredsstillende, er det nødvendigt, at man i de kommende år ser med velvilje på indstillinger om forøgede bevillinger til disse formål, og der er da også i budgetoverslagene for de kommende år forudset en fortsat stigning.

Forskningssekretariatet forudsættes indtil videre fortsat at skulle varetage sekretariatsforretningerne for rådene og planlægningsrådet. Man må gøre sig klart, at de udvidede opgaver, der pålægges rådene sammen med den målsætning, etableringen af et planlægningsråd er udtryk for, vil stille øgede krav til sekretariatet, der i forvejen kæmper med vanskeligheder med hensyn til kapacitet.

Det ville bl. a. være ønskeligt, at også sekretariatet kunne medvirke til, at forskningens brugerreds blev udvidet, således at der blev trukket på forskningen af andre grupper end dem, vi traditionelt betragter som brugere.

Der er ikke i forbindelse med lovforslaget stillet konkrete forslag om en udvidelse af sekretariatets medarbejderstab; men det må forudses, at undervisningsministeriet under den almindelige procedure med hensyn til

[Undervisningsministeren.]

oprettelse af nye stillinger vil foreslå en udvidelse af sekretariatet under henvisning til det anførte.

Hvornår, i hvilket omfang og under hvilken form en sådan udvidelse kan komme på tale, vil i høj grad afhænge af de overvejelser, der for tiden i samarbejde med administrationsdepartementet finder sted om en omlægning af undervisningsministeriets organisationsstruktur. FFU har i sin indstilling (bilag 1) gjort sig visse tanker herom, og det er naturligt, at disse inddrages i overvejelserne.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og bemærkningerne hertil, skal jeg herved anbefale lovforslaget til velvillig og hurtig behandling i det høje ting:

Ordføreren for forslagsstillerne (H.C. Toft):
Jeg skal herved på forslagsstillerens vegne fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om udflytning af statsinstitutioner m. v.*

Ligesom man gennem egnsudviklingslovgivningen tilstræber en spredning af industrielle virksomheder ud til de områder af landet, hvor den industrielle udvikling er forholdsvis ringe, er det værdifuldt, at man ved udflytning af statsinstitutioner og statsvirksomheder er med til at øge aktiviteten i disse områder af landet. Tydelige eksempler har vi i Jylland.

Igenom de sidste mange år er der talt meget om udflytninger, men først i de senere år er der truffet konkrete beslutninger af større betydning. Flere større institutioner blev udflyttet af den tidligere regering, og der blev truffet principbeslutning om flere andre, bl. a. vejdirektoratets flytning til Jylland.

Hensigten med dette forslag til folketingsbeslutning er at pålægge regeringen at fortsætte udflytningerne. Både i de konkrete tilfælde, der nævnes i forslaget, og ved systematisk at planlægge yderligere udflytninger i de kommende år.

Det var den tidligere regerings hensigt at udflytte motorregistreringskontoret til Tønder, hvorfor man nedsatte en arbejdsgruppe til belysning af de hermed forbundne problemer. Arbejdsgruppen nåede ikke at afslutte arbejdet inden regeringsskiftet, hvorfor vi gerne vil se resultatet af dens virksomhed i et kommende udvalgsarbejde.

På tilsvarende måde vil vi gerne under udvalgsarbejdet have belyst muligheden for at få Hedeselskabets virksomhed eller dele deraf med i den foreslåede sammenlægning af skovvæsenet og klitdirektoratet. Det er arbejdsområder, der i høj grad tangerer hinanden.

Vi har ikke peget på nogen bestemt geografisk placering af dette nye direktorat, men fremhævet noget for os naturligt og vigtigt, nemlig at det bliver i et egnsudviklingsområde. Det samme gælder statens husdyrbrugsforsøg. Det må helt naturligt udflyttes til et område af landet, hvor der er stort kvæghold, og inden for egnsudviklingsområderne er der jo konkret anvist adskillige muligheder for erhvervelse af de nødvendige arealer til dette formål.

I overensstemmelse med den tidligere regerings principbeslutning foreslår vi endvidere vandbygningsvæsenet flyttet til Thisted, både fordi det er et af de områder af landet, der har et særligt behov for en sådan tilflytning, og fordi man herved vil placere institutionen ret centralt inden for den del af landet, hvor det har sit hovedarbejdsfelt.

Vi har ikke i forslaget foreslået andre konkrete udflytninger, men vi opfordrer til en intensiv, systematisk planlægning af udflytninger for de kommende år og til, at man i alle tilfælde, hvor der skal foretages større nybyggeri til en offentlig institution og ved etablering af nødvendige nye institutioner tilstræber en placering, der er hensigtsmæssig ud fra egnsudviklings- og spredningsmæssige kriterier. Derved vil vi også bidrage til den øvrige erhvervsmæssige udvikling i disse i industriel og vækstmæssig henseende tilbagestående egne af landet.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ophævelse af almindeligt sportelreglement.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 3) findes i tidenden sp. 2520).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.